

Показники оцінки	Економічний зміст показника	Джерело інформації	Напрямок оптимізації показника
Коефіцієнт співвідношення інших операційних витрат і чистого доходу від реалізації продукції	Інші операційні витрати / Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	Ряд. 090 ф.2 /ряд.035 ф.2	мінімізація
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)/власний капітал	Ряд.035 ф.2/ ряд. 380 ф.1	максимізація
Коефіцієнт оборотності активів	Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)/ валюта балансу	Ряд.035 ф.2/ ряд. 640 ф.1	максимізація

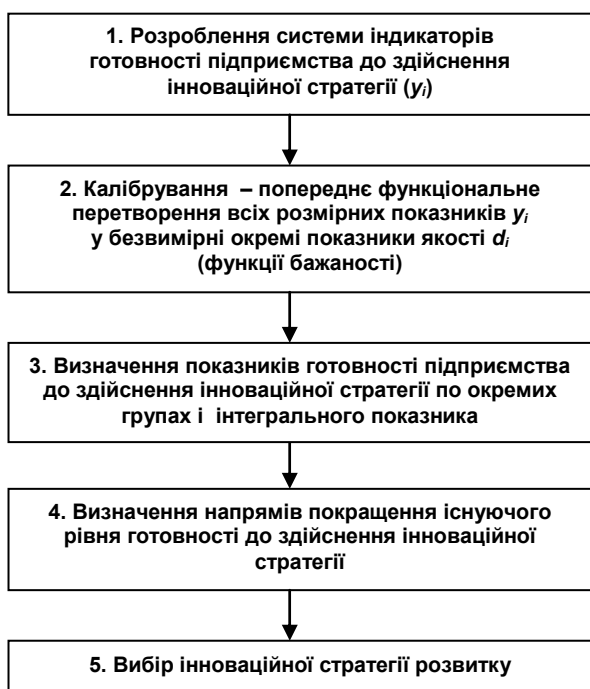

Рис. 1 Схема оцінки рівня готовності підприємства до здійснення інноваційної стратегії

Методика оцінки рівня готовності до здійснення інноваційної стратегії за допомогою функції бажаності Е. Харрінгтона може бути проведена за схемою, що подана на рис. 1.

Отже, оцінка рівня готовності до здійснення інноваційної стратегії виступає показником, на основі якого можна в подальшому робити висновки щодо обґрунтування і формування інноваційної стратегії розвитку промислових підприємств. Також, за допомогою цього показника можливо провести визначення напрямів покращення існуючого рівня готовності до здійснення інноваційної стратегії. Цей показник є основою для процесу вибору інноваційної стратегії, який визначає її забезпечення по окремих групах показників розвитку підприємства. Запропонована методика може бути рекомендована для будь-якого підприємства.

1. Николаев А. Инновационное развитие и инновационная культура / А. Николаев // Проблемы теории и практики управления. – 2001. – № 5. – С. 57-63. 2. Гапоненко А.Л. Управление знаниями. Как превратить знания в капитал : [учеб. пособие] / А. Л. Гапоненко, Т. М. Орлова. – М., 2008. 3. Гунин В. Н. Управление инновациями: 17-модульная программа для менеджеров "Управление развитием организации". Модуль 7/ В. Н. Гунин, В. П. Бараничев, В. А. Устинов и др. – М., 1999. 4. Федулова І.В. Обґрунтування напрямів інноваційного розвитку підприємств хлібопекарної галузі: [монографія]. / І.В. Федулова – К., 2009. 5. Плюта В. Сравнительный многомерный анализ в экономических исследованиях: методы таксономии и факторного анализа / В. Плюта; пер. с польск. В. В. Иванова. – М., 1980. 6. Harrington E.C. Industry / Quality Control, 1965. – №10. – р. 21. 7. Дуда Г.Г., Егоров А.А. Применение симплекс решетчатого планирования для изучения проблемы оптимизации внесения азотных удобрений при интенсивной технологии возделывания озимой пшеницы // Агрехимия. – 1998. – №8. – С. 115-121.

Надійшла до редколегії 12.11.10

УДК 001.895:339.9(477)

В. Сизоненко, канд. екон. наук

КОНСТРУКТИВНА ФУНКЦІЯ СВІТОВОЇ КРИЗИ ТА МОЖЛИВОСТІ ВІДНОВЛЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ

Систематизовано причини втрати Україною конкурентних переваг. Обґрунтовано потенційні можливості відновлення конкурентоспроможності національної економіки за рахунок активізації інноваційно-інвестиційної діяльності, посилення впливу нормативно-правового поля на використання внутрішніх джерел ресурсної підтримки економічного розвитку.

Ключові слова: конкурентоспроможність, інновації, інвестиції, економічні інститути, венчурний капітал, кластер, високі технології.

The article analyses the reasons for Ukraine's loss of competitive advantages. The author gives ground to the potential possibilities of the renewal of national economy competitiveness at the expense of the promotion of innovative and investment activity, the strengthening of the influence of normative legal field on the use of inner sources of resource support of economic development.

Key words: competitiveness, innovations, investments, economic institutions, venture capital, cluster, high technologies.

Глобалізація економічного розвитку зумовлює посилення впливу світового ринку на появу нових загроз для утримання кожною країною конкурентних переваг, напрацьованого потенціалу позитивних змін. Перебіг подій світової фінансової економічної кризи від її зародження, поширення і появи перших нестійких ознак виходу з кризи свідчить, що найбільш вагомими результатами спостерігаються в країнах з високим рівнем інституціонального забезпечення структурних зрушень економіці, позитивною динамікою інноваційних процесів. І нава-

дження, поширення і появи перших нестійких ознак виходу з кризи свідчить, що найбільш вагомими результатами спостерігаються в країнах з високим рівнем інституціонального забезпечення структурних зрушень економіці, позитивною динамікою інноваційних процесів. І нава-

ки: ігнорування об'єктивних реалій господарського життя, зatoryжна, внутрішня для країни інституційно-політична криза здатна негативно позначитися на результатах економічної трансформації, істотно погіршити конкурентні позиції у світовому економічному просторі.

Саме такі негативні результати показує Україна, рейтинг якої за показником розміру зовнішнього ринку, доступного для українських компаній, за останні три роки (2007–2009 рр.) погіршився на 10 позицій. Частка у ВВП вітчизняного експорту товарів знижується з кінця 2004 р. і дотепер. В умовах істотних змін світової економічної кон'юнктури сировинна, експортно-орієнтована модель розвитку України виявила свою залежність від змін у світовій економіці, загострила ризики втрати макроекономічної і соціальної стабільності. Це знайшло свій прояв у найбільшому падінні економіки України в Європі (14–16 % ВВП), що дозволяє сприймати висновок МВФ про повернення докризового (2008 р.) рівня ВВП лише у 2014 році, як найбільш реалістичний, і відповідно до нього вибудовувати власну стратегію економічного розвитку. При цьому слід враховувати, що економіка нашої країни відносно легко пережила період безпосереднього краху світових фондових ринків, але зазнала істотних втрат від вторинних наслідків світової фінансової кризи через зростання вартості та утруднення отримання зовнішніх заощаджень та витік капіталу з країни.

Розробка стратегій забезпечення стійкого економічного зростання повинна мати, на відміну від першочергових заходів подолання кризових явищ, системний характер і охоплювати середньострокові та довгострокові заходи. Якщо першочергові заходи мають включати, на думку фахівців, заходи щодо стабілізації фінансової системи, валютно-курсової стабілізації, сприяння поживленню економічної активності та запобігання економічному спаду, відновлення керуваності національної економіки [3, с. 30] та довгострокова стратегія, пов'язана передусім з орієнтацією на інноваційно-інвестиційний розвиток [8; 9; 10].

Саме в цьому полягає конструктивна функція світової кризи: вона руйнує усталені механізми розвитку національних господарств і, водночас, дає поштовх для оновлення тих елементів механізмів розвитку, які визначають довгостроковий ріст економіки, зменшують вплив зовнішніх факторів. Характерним є і те, що у більшості випадків, особливо коли це стосується інноваційного розвитку, має місце не звичайне оновлення, а створення новітніх механізмів, застосування більш ефективних інструментів. Світовий досвід показує різні можливості виходу тієї чи іншої країни з кризи, спектр яких обумовлений здатністю адекватно реагувати на зміни в правилах, за якими здійснюється інноваційна діяльність. Показниками, що відображають ступінь переходу до інноваційно-орієнтованої економіки є стабільне зростання частки наукоємного сектору виробництва в доданій вартості та зайнятості населення. Такі можливості в Україні потенційно існують в аерокосмічній галузі, ракетно- та суднобудуванні, виробництві нових матеріалів, біотехнологіях, регулюванні хімічних, біохімічних та біофізичних процесів. Великий потенціал інноваційного розвитку мають і інші галузі, зокрема агропромислові та енергетичні комплекси України.

Це дає підстави стверджувати про потенційну можливість відновлення інноваційного розвитку країни. Однак, досягти певних позитивних зрушень можливо лише за умов виваженої структурної перебудови національної економіки. Адже однією з головних причин розгортання світової фінансової кризи, навіть в розвинутих індустриальних країнах, є розгортання надлишку нагромадженого капіталу за існуючої технології виробництва

на фоні скорочення можливостей його реалізації в умовах перегріву економічної системи. Виникнення фінансових бульбашок на базі віддалення великих обсягів спекулятивного фінансового капіталу від капіталу, що обслуговує реальний сектор, не забезпечує потреби збалансованого розвитку ані національних економік, ані світового господарства в цілому.

Для України успішна реалізація інноваційно-інвестиційної політики ускладнюється через відсутність великих обсягів інвестиційних ресурсів. Крім того, запровадження пільгових режимів для високотехнологічних секторів посилить міжгалузеві пропорції та тиск на інші сектори національного господарства. Попит на продукцію високотехнологічних галузей не матиме відповідної динаміки, адже стан розвитку більшості галузей вимагає вирішення питань виживання, а не переходу на нові технології через значний технологічний відрив і відсутність мотивації використання.

Стимулювання великих проектів НДДКР, як показує практика, не виявилось ефективним. В умовах фінансових обмежень більш позитивний вплив на відновлення інноваційного розвитку можуть мати кумулятивні маленькі вдосконалення, неформальні інновації. Вони здатні привнести в економіку додаткові ефекти у вигляді розробки специфічних навичок та вмінь, залучення додаткових інвестицій. Тим самим переорієнтація на переважно внутрішні ресурсно-фінансові джерела розвитку сприятимуть відновленню інноваційного розвитку країни за рахунок продуктивності праці суб'єктів підприємницької діяльності, формування внутрішнього ринку, на якому відбувається ефективна конкуренція між національними виробниками, збалансований розвиток попиту та пропозиції на нововведення.

Подолання кризи може відбутися за рахунок реструктуризації елементів ціни: підвищення питомої ваги заробітної плати, зростання прибутку за рахунок зменшення матеріальних витрат через стимулювання зниження витратності. При одночасному удосконаленні цінового регулювання у прямих та непрямих формах це дасть змогу зупинити відтік грошових коштів до банківських рахунків поза межами України, які виникають внаслідок штучного завищення або заниження цін.

Слід зазначити, що в сучасних умовах інноваційні процеси набувають мережевого глобального характеру. Про це свідчить інтенсивне зростання технологічних альянсів, угод із науковими організаціями, мереж і кластерів інноваційно активних підприємств. Стрімко зростають нові форми міжнародних відносин в інноваційній сфері: поширюється технологічна кооперація, технологічний трансфер між країнами, формуються і успішно розвиваються міждержавні науково-промислові комплекси. В структурі вартості активів найбільшій 2000 корпорацій світу, за даними консалтингової корпорації "Garler", нематеріальна складова перевищила 90 %.

Широке використання сучасних інформаційних технологій справляє дедалі більший вплив на функціонування соціальних економічних інститутів. Відносно стійкі вертикально-орієнтовані інститути заміщуються гнучкими горизонтальними мережами, через які відбувається обмін ресурсами і управління, що позначається на організації виробництва на підприємствах. Не менш важливою стає роль ринку інтелектуальної власності, який розширює поле діяльності у сфері економічного обміну шляхом виконання функцій з передачі прав власності, обов'язкового розуміння взаємної вигоди його агентів.

Водночас на інноваційну політику будь-якої країни суттєвий вплив здатний справляти рух транснаціонального капіталу – головної структурної характеристики світової економіки. На частку 37 тис. ТНК та їх 170 тис.

філіалів припадає 1/3 усіх виробничих доходів приватного сектору і близько 40 % загального обсягу промислового виробництва. ТНК здійснюють приблизно 50 % зовнішньоторговельного обороту країн і 60 % їх експорту. Особливо значна роль ТНК у торгівлі високими технологіями і в експорті капіталу з розвинутих країн. На їх частку припадає відповідно 80 % і приблизно 90 %.

ТНК у значній мірі визначають динаміку і структуру світового ринку, переносючи значну частину виробництва за межі окремої країни, створюючи філії, інтегровані в єдину мережу виробництва товарів та послуг. Це, за оцінкою дослідників, дає корпораціям змогу використовувати ресурси і конкурентні переваги багатьох країн [11, с. 85], визначати зміни у структурах їхньої економіки під впливом потужних інвестиційних потоків. Корпорації виступають активними користувачами нововведень, створених малими і середніми фірмами, доводять інновації до малого виробництва. Фінансові можливості ТНК активізують надходження прямих іноземних інвестицій в економіку інших країн. Тому встановлення і розвиток обопільно вигідних інноваційно-технологічних і виробничих зв'язків з ТНК здатне істотно підвищити інноваційну компоненту конкурентоспроможного розвитку України. Але в разі несприйняття економікою менш розвинутої країни інтелектуальних інвестицій виникає загроза посилення залежності національної економіки від ТНК, втрати конкурентних позицій у світовому просторі.

Високу конкурентоспроможність і економічне зростання визначають чинники, які стимулюють поширення нових технологій, особливо характер і структура взаємодії науки, освіти, фінансування, державної політики та промисловості. Саме інноваційні кластери мають у своїй основі стійку систему поширення нових знань, технологій, продукції, котру називають технологічною мережею. Підприємства кластера мають можливість отримати додаткові конкурентні переваги, здійснюючи внутрішню спеціалізацію, стандартизацію, мінімізуючи витрати на впровадження інновацій. Ми вважаємо, що економіку необхідно розглядати крізь призму кластерів, адже вони краще узгоджуються з характером конкуренції й джерелами досягнення конкурентних переваг; вони краще ніж галузі охоплюють важливі зв'язки, взаємодоповненість між галузями; вони уможливають поширення технології, навичок, інформації, маркетингу для координації дій і поліпшення відносин у сфері загальних інтересів без загрози конкуренції або обмеження інтенсивності суперництва.

Державні чи приватні інвестиції приносять одночасну користь відразу багатьом фірмам. Особливістю кластерів є наявність у їхньому складі гнучких підприємницьких структур малого бізнесу, особливо венчурного, що дає змогу формувати інноваційні "точки зростання", впливати на конкурентоспроможний розвиток економіки методами, представленими на рис. 1.

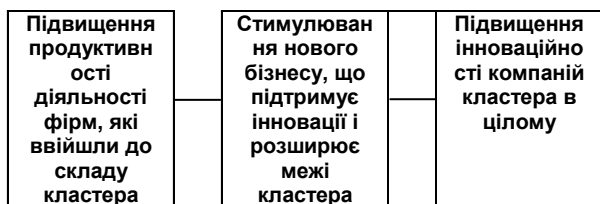

Рис. 1. Методи впливу кластерів на конкурентоспроможність

Найголовніша особливість функціонування кластерів полягає у наявності венчурного капіталу, за допомогою якого фіксується більшість сучасних нововведень.

Виникнення венчурного капіталу пов'язане, на думку дослідників, з трансформацією традиційного типу ринкової економіки в інноваційний тип розвитку, в умовах якого підвищується ризик створення і освоєння нових технологій, виробів та послуг [6] з ускладненням процесу відтворення, формування економіки знань та використання нового фактору виробництва – інтелектуального капіталу, пошуком нових джерел фінансування інноваційного процесу [11]. Дійсно, венчурний капітал за своєю економічною природою спрямовується переважно в інноваційний процес, але водночас він може бути джерелом фінансування малих та середніх підприємств, які знаходяться на ранніх стадіях розвитку або бажають розширити свій бізнес.

Темп зростання таких підприємств залежить, згідно з моделлю інтернаціоналізації високотехнологічних форм з венчурним капіталом (АСП- інтернаціоналізації), від природи інвестора, особливостей та динаміки індустрії, стадії розвитку [11]. Крім того, формування венчурної індустрії залежить від узгодження та реалізації економічних інтересів учасників ринку венчурного капіталу. Прагненням інвесторів є отримання прибутку на капітал; високотехнологічних фірм – пошук джерел фінансування; держави – стимулювання інноваційного розвитку, забезпечення конкурентоспроможності національної економіки.

Для України актуальність задіяння венчурної індустрії набуває особливого значення в контексті подолання перешкод, впровадження передових промислових технологій. Так, станом на 2009 рік розподіл підприємств за факторами, що перешкоджають впроваджувати передові промислові технології, характеризується такими даними :

- ✓ обмеженість фінансування – 44 %;
- ✓ низькокваліфікований персонал – 38 %;
- ✓ неспроможність керівників оцінити нові технології – 5 %;
- ✓ організаційні та правові проблеми – 5 %;
- ✓ відсутність науково-технічної підтримки – 4 %;
- ✓ інші фактори – 4 %.

Регулювання іноземного капіталу підпорядковане загальнонаціональній меті максимального залучення іноземного капіталу та інтеграції у міжнародні економічні відносини. На загальнодержавному рівні України залучення іноземного капіталу розглядається як важлива складова у стосунках не лише на рівні комерційного сектора (включаючи ТНК), а й у відносинах з міжнародними фінансовими організаціями. Саме в поєднанні взаємодії двох головних суб'єктів міжнародних економічних відносин і полягають можливості для реалізації економічних інтересів України. В умовах посилення інтернаціоналізації та становлення міжнародного ринку венчурного капіталу значно активізувалися процеси пошуку інвесторів за межами своїх країн, загострилась конкуренція до їх залучення. Згідно зі спеціально розробленим індексом привабливості країни для прямих приватних та венчурних інвестицій [12] перше місце займають США (значення індексу 100). Доволі привабливими для венчурних інвесторів є такі країни як Канада, Великобританія та Австралія, які посідають відповідно 2-е, 3-е та 4-е місця. Україна за показником глобального індексу для венчурних та прямих приватних інвестицій знаходиться між Нігерією та Кенією, а значення показника є 23,6, тобто одним з найгірших в переліку країн, для яких він розраховувався. Проблеми подальшого розвитку діяльності ТНК в Україні тісно пов'язані з розвитком національної економіки держави та спроможністю держави здійснювати ефективні макроекономічні реформи в країні. Крім цього, саме від спроможності до здійснення макроекономічних реформ в країні залежить її сприйняття в світі,

що також є важливим аргументом для стимулювання діяльності іноземного капіталу в Україні.

Головна причина такого невдалого стану України на світовому ринку венчурних капіталів – невідповідність країни таким критеріям як економічна активність, розвиток ринків капіталу; оподаткування; захист прав інвесторів та корпоративне управління; людський розвиток та соціальне середовище; підприємницька культура та підприємницькі можливості [1]. Тому в найближчій перспективі вітчизняній інноваційній системі слід переважно орієнтуватися на венчурні фонди, які є в Україні різноманітним інститутів спільного інвестування.

Переваги і можливості, які надають венчурні фонди своїм учасникам [2], перетворюють венчурний фонд на привабливий механізм податкової оптимізації. Саме цією обставиною дослідники пояснюють зростання кількості венчурних інвестиційних фондів [5], які аж ніяк не пов'язані з інноваційним розвитком економіки.

Венчурні фонди в Україні є найбільш прибутковим серед існуючих типів інститутів спільного інвестування. Загалом із 311 венчурних фондів, за даними УАІБ, 3 венчурні фонди мають дохідність більше 100% (0,96 загальної кількості), 49 – більш 100% (15,76%), 121 – від 10 до 100% (38,91%), 51 – від 0 до 10% (16,40%), три фонди продемонстрували нульову дохідність (0,96%), 81 – від'ємну дохідність (26,05%) [1].

Більш позитивно впливає на інноваційний розвиток невелика кількість венчурних інноваційних компаній. Одна з найбільш успішних у цьому плані – компанія "Техінвест" – має у своєму розпорядженні портфель інноваційних компаній та технологічний бізнес-інкубатор "Центр інноваційного розвитку". Компанія "Техінвест" спеціалізується на інвестиціях в українські інновації, створює конкурентоздатні глобальні технологічні компанії [13]. Останні зосереджують свої зусилля на розробці нових джерел енергії на основі власних технологій, розробці програмних інструментів для трейдерів на фінансових ринках. Крім того, компанія володіє значним технологічним портфелем, в який входять широкий спектр технологій із таких сфер діяльності як плазмове покриття та поверхневе гартування, біологічні науки, виробництво сенсорних пристроїв, наноматеріали, енергетика тощо [13].

В результаті реалізації програми інвестування компанією "Техінвест" у 2008 р. був запущений дослідний завод в м. Хмельницький, в якому розміщується дослі-

дне виробництво та базова виробнича технологія суперкондесаторів АРСТ, які в 2–3 рази випереджують світові аналоги. Згідно з оцінками експертів із Силіконової долини (США), вартість АРСТ вже через рік після початкової інвестиції зросла до 6–8 млн. дол. США, збільшившись в десятки разів [4], що є свідченням можливості здійснювати успішні венчурні інвестиції в Україні.

Формування розвиненого ринку венчурного капіталу вимагає розробку і реалізацію заходів щодо стимулювання попиту та пропозиції, створення сучасної ринкової інфраструктури, і передусім інноваційної інфраструктури. Сукупність інститутів такої інфраструктури дозволить привести в дію національну інноваційну систему, сприяти формуванню ефективних механізмів і взаємодії держави й бізнесу. Саме така послідовність перетворень дозволить Україні не лише подолати наслідки світової фінансової кризи, прорахунки та непослідовність реформаторських дій, але й відновити інноваційний розвиток економіки.

1. Бунчук М. Роль венчурного капіталу в фінансуванні малого інноваційного бізнесу [Електронний ресурс] / М. Бунчук // Технологічний бізнес: електронний бюлетень. – 1999. – №1. – Режим доступу: <http://www.techbusiness.ru/tb/archiv/number1/page02.html>. 2. Кемпбелл А. Венчурний бізнес: Нові підходи. [пер. с англ.] / К. Кемпбелл. – М.: Альпіна Бізнес Букс, 2004. – 428с. 3. Криза в Україні: виміри, ризики, перспективи. – К.: НІСД, 2009. – 52 с. 4. Лобойко С. АPowerCar Technologies // TheAngelInvestor. – Июль–Август 2007. – с. 20–21. 5. Пільков К. Інвестиційний фонд замість Nescafe [Електронний ресурс] / К. Пільков. – Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/publications/2007/09/21/145421/>. 6. Поручник А. М. Венчурний капітал: зарубіжний досвід та проблеми становлення в Україні: Монографія / А. М. Поручник, Л. Л. Антонюк. – К.: КНЕУ, 2000. – 172 с. 7. Редіна Н. І. Венчурний капітал у ринковій економіці / Монографія / Н. І. Редіна, Н. Ю. Пікуліна. – Дніпропетровськ, ДДФА, 2005. – 124 с. 8. Стратегічні виклики ХХІ століття суспільству та економіці України: в 3 т. / Т. 3: Конкурентоспроможність української економіки / За ред. акад. НАН України В. М. Гейця, акад. НАН України В. П. Семиноженка, чл.-кор. НАН України Б. Є. Кваснюка. – К.: Фенікс, 2007. – 556 с. 9. Управління міжнародною конкурентоспроможністю в умовах глобалізації економічного розвитку: Монографія. У 2 т. – Т. 1. / За заг. ред. Д. Г. Лук'яненка, А. М. Поручника. – К.: КНЕУ, 2006. – 816 с. 10. Юрчишин В. Інноваційно-інвестиційні виклики для України // Світова економіка та міжнародні відносини. №9. – 2006. – С. 41–49. 11. The ABC of Internationalization and Growth in High-Tech Venture Capital Backed Firms [Electronic resource] – Vaekstfonden. – Mode access: <http://www.vaekstfonden.dk/Analyser/-/media/Analyser/PDF/Internationalization.ashx>. 12. Groh A. 2009/2010 Annual. The Global Venture Capital and Private Equity Country Competitiveness Index [Electronic resource] / A. Croh, H. Liechtenstein. – IESE Business School, University of Navarra, 2009. – 43p. – Mode access: <http://vcpeindex.iese.us>. 13. <http://www.techinvest.com.ua/> – Офіційний сайт компанії "Техінвест".

Надійшла до редколегії 15.11.10

УДК 330.342.146

3. Галушка, канд. екон. наук, доц.,
В. Грунтковський, асп.

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК ЧИННИК КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНСЬКОГО БІЗНЕСУ

Вивчаються форми прояву соціальної відповідальності підприємств, їхня національна специфіка, вигоди від неї для суспільства і для самого підприємства. Загострюється увага на вивченні можливості перетворення соціальної відповідальності на інструмент управління підприємством.

Ключові слова: соціальна відповідальність бізнесу, конкурентоспроможність підприємства, корпоративна соціальна вигода, національні особливості соціалізації бізнесу.

The forms of display of social responsibility of enterprises, their national specific, are studied, benefits from it for society and for an enterprise. Aggravated attention on studying the transformation of social responsibility in business management tool.

Keywords: social responsibility of business, competitiveness of enterprise, corporate social benefit, national features of socialization of business.

В умовах ринкової трансформації економіки соціалізація бізнесу виступає об'єктивною закономірністю розвитку суспільства. Це означає, що її не можливо уникнути, а отже, необхідно використовувати як інструмент управління для досягнення цілей підприємства. Адже, як зазначає А.А.Чухно, "...знання законів ринкової еко-

номіки, механізму її функціонування є невідмінною умовою успішного господарювання" [8, с.16].

Соціально відповідальна компанія, здійснюючи соціальні заходи, не лише сприяє розв'язанню багатьох соціальних проблем, а й забезпечує для себе позитивний імідж та більш високий рівень конкурентоспроможності. Її